

**ПІСЕННИЙ ФОЛЬКЛОР СЛОБОЖАНЩИНИ
В НАУКОВИХ АРХІВАХ ІМФЕ НАНУ
На матеріалах етнографічної комісії ВУАН**

Науковий архів ІМФЕ ім. М. Т. Рильського містить рукописні фонди із записами різних видів фольклору з усіх регіонів України, що збиралися протягом майже сторіччя. З них ми взяли до уваги лише ті, що містили емпіричний матеріал народнопісенного фольклору, записаного на теренах Слобожанщини.

Одним з перших фондів є архів етнографічної комісії ВУАН (1920–1931). Етнографічну комісію було створено в 1920 р. на базі Етнографічної секції Українського наукового товариства в Києві, основним предметом студій якої став фольклор. На чолі Комісії стояв професор Київського державного університету — А. М. Лобода.

За одинадцять років існування Етнографічна комісія накопичила велику кількість записів народної творчості та матеріалів польових розвідок. То був перший етап у збиранні фольклору при Академії наук (тодішній ВУАН). У 1931 р., після смерті голови Етнографічної комісії А. М. Лободи, установу було закрито за невідповідність їх роботи новому етапові [1].

До фонду входять: листування, анкети та автобіографії кореспондентів, програми, наукові роботи, збірки, записи, що надсилали колективні збирачі та окремі кореспонденти, ілюстративні та друковані матеріали.

Серед досліджень Етнографічної комісії, присвячених слобожанській пісенності, слід відзначити статтю В. Білецької «3 студій над сучасними піснями. До історії походження й розвитку однієї пісні» 1923 р. [2]. У статті аналізується пісня «Чум-чар-чу-ра-ра», яка була, за свідченням авторки, поширена в Харкові з весни 1923 р. до 1924 р. В. Білецька описує зміст цього фольклорного твору так: «Пісня становить набір окремих, незв'язаних між собою текстів (слів). Найбільш стала частина, що зустрічається в багатьох варіантах розповідає про крадіжку коней, потрапляння у в'язницю та прохання про визволення у близьких» [2, с. 2]. У статті наведено багато текстових варіантів т. зв. «сталої» частини, в декотрих з них відмічено трансформацію причин та характеру злочину.

Головний персонаж у версіях цієї пісні — не звичайний злодій, а покривджений наймит, якому не платив хазяїн, що ніби виправдовує злочин.

Дослідниця, відмічаючи зникнення інтересу до пісні вже через рік (1924), вважає, що її було «завезено» та наводить місцевості, де вона була поширена: Кам'янець-Подільський (співали у злочинних колах) та Донбас. Куплети «Чумчара-чу-рара», на її думку, були привезені Свердловцями з Москви. «Також ця пісня згадується в збірці «Старый и новый быт» (Ленинград, 1929), що є наслідком експедиційної роботи студентів Ленінградського географічного інституту» [2, с. 7].

Частина пісні, де говориться про крадіжку коней та викуп, автор вважає модною, але не новою. Вона припускає, що це одна з конокрадських пісень, що «зринула на везах» у зв'язку з поширеним у ті часи конокрадством. Пісні з мотивами крадіжки коней та radoщами крадіїв з цього приводу зустрічаються у розділі «Злодії крадуть воли та коні», що міститься у третьому томі етнографічних матеріалів Б. Грінченка. Прохання про визволення зустрічаємо у думках, рекрутських (викуп через продаж худоби, майна), вуличних та п'яницьких піснях. «Саме в останній категорії пісень зустрічаємо подібні приспівки «*чар-ча ра-ра / Чарка мала / Пляшки великі / Горілки нема*» (в збірках Закревського, Гнедича), — зазначає В. Білецька [2, с. 7].

Також до блоку дослідницьких праць входить рецензія С. Дложевського на перші три номери щомісячного журналу «Краєзнавство», що вийшов друком у Харкові у 1927 р. [3]. Рецензент оглянув досягнення видання, характер статей та піддав критиці публікацію оригінальних анкет в журналі. Натомість він запропонував зібрати найкращі та показовіші для України анкети з усіх надрукованих джерел та видати їх окремими додатками до журналу. Рецензія була видана в «Етнографічному віснику» у книзі 6-й за 1928 р. на сторінках 115–117.

Велике значення діяльності Етнографічної комісії, окрім експедицій, полягає у реалізації програм-запитальників щодо пісенного й словесного фольклору, які надсилалися в сільські школи, міські технікуми по всій Україні протягом десяти років. До збирання етнографічних матеріалів комісія ВУАН (як і інші кабінети ВУАН) залучала широке коло громадськості та мала велику кореспондентську мережу із числа працівників культури, учителів, студентів, письменних селян, школярів. Комісія випускала «Бюлетень», який розсилала безкоштовно всім своїм кореспондентам. В ньому були подані поради добровільним записувачам, як і який матеріал слід збирати. Так, наприклад, у № 9 «Бюлетня Етнографічної комісії» за 1928 р. кореспондентам рекомендували записувати пісні, казки, прислів'я, загадки, байки, прикмети, вірування, пояснення снів, ворожіння, шептання, замовляння, а також збирати великодні писанки, та інші відомості про родинні звичаї та обряди, святкування Різдва, Нового року, Великодня, тощо.

Саме тому архів містить величезну кількість таких матеріалів. Серед них наявні і записи зі Слобожанщини, зроблені у Харківській, Ворошиловградській (нині Луганській), Сталінській (нині Донецькій) та Сумській областях.

Слід звернути увагу на деякі важливі моменти в опрацюванні текстів, надісланих школами та окремими збирачами. Учні шкіл під керівництвом вчителів зібрали великий обсяг матеріалу, здебільшого за ґрунтовними програмами Етнографічної комісії. Втім, якість здійснених записів найчастіше була сумнівною через брак грамотності, дитячий незрозумілий почерк, та найголовніше — неусвідомлення учнями важливості паспортних даних.

В той же час окремі кореспонденти (це могли бути і самі вчителі, і учні старших класів, чи просто письменні селяни) надсилали вкрай небагато матеріалу, який був представлений не так всебічно, як записи шкіл, але здебільшого із супроводом коментарів про побутування тієї чи іншої пісні та паспортними даними.

Архівні матеріали Етнографічної комісії ВУАН, не зважаючи на відсутність записів мелодій, представляють інтерес для вивчення тогочасного пісенного репертуару, що був зафіксований ще в 1920–1930-х рр. Широка вікова амплітуда інформантів (від молоді до літніх носіїв пісенного фольклору, рік народження яких припадав на другу половину XIX ст.) може слугувати показником популярності пісень та стану побутування традиції.

Пісенні матеріали **Харківської області**, що надсилалися вчителями сільських, міських шкіл та окремими кореспондентами протягом 1925–1930 рр. охоплюють Дергачівський, Богодухівський, Мереф'янський, Краснокутський, Коломакський, Червоноградський, Лозівський, Ізюмський, Куп'янський та Решетилівський райони. В них зібрано найбільший масив пісень. Зазначимо лише деякі цікаві зразки фольклорних творів різних жанрів, а повний перелік зібраних пісень подамо у додатку.

Серед записів з Харківщини представлена невелика кількість календарно-обрядових пісень. Більшість з них — колядки та щедрівки речитативного характеру. Невелику частку фольклорних творів зимового циклу складають традиційні: «Чи дома, дома, пан господар», «Меланка ходила», «А в нашого хазяїна муровані доми. Рай розвився», «Ой на річці на Ордані» та колядки, наближені до церковних, таких як «Роздество твоє Христе Боже наш» (останні записані в присілку Засінській міст, Богодухівського району).

Веснянки зафіксовано у с. Гольшанівка Решетилівського району: «Вийдем безштаньки, заспіваєм веснянки», «Волошечка та небожечка», «Орел поле ізорав та посіяв ячменю». Наведемо текст двох останніх з них.

«Волошечка та небожечка
Лежить в терну та регочеться,
Батькового хліба та й не хочеться.
Батьків хліб полинем пахне,
А материн чорнушкою,
А милого калачем,
Що б'є добре деркачем».

«Орел поле ізорав
Та посіяв ячменю,
Крилечками зволович,
Дрібен дощик примочив.
Роди, боже цей ячмінь
Старим бабам на кисіль,
Молодицям на крохмаль,
А дівочкам на коровай».

У с. Рокитному Мерефянського району було записано купальську пісню «Сьогодні купала, а завтра Івана», текст якої є досить відомим.

Весільний обряд неодноразово описували збирачі з різних місцевостей Харківщини. Більшість записаних весільних пісень — обрядові: «Свашка-неліпашка», «Дружечко коровай крає», «Брязнули ложки й тарілки», «Од столу до столу втоптана дорога» та пісні-передирки з характерним гумором: «Де ви свати, бували», «Світилка, як шпилька при стіні», «Хвалився жених, що гарні бояри будуть». Останні дві пісні було записано в селі Сінному Богодухівського району з такою приміткою: «Тепер цих пісень не співають, бо і саме весілля прийняло скорочений штат осіб і часу. Замість 3–4 денного весілля, гулянки за день відбувають усе. Перезва розглядається як рідке явище, а десять літ тому кожне весілля було з перезвою і циганщиною» [4, с. 32].

Журні весільні пісні, що співають в момент покривання молодої, більше представлені у записах із села Парасковії Червоноградського району: «Ой ненько моя, вже я не твоя», «Думай, думай Настечко та гадай, пішло твоє гуляннячко на тихий Дунай», «Жалуй мене ненько моя, поки я в тебе», «Що по морю та рибонька грає». Останню пісню записано в с. Шелудьків Коломакського району.

Ліричні, необрядові пісні складають основний масив пісенних матеріалів Етнографічної комісії. Записами, що визначаються інформантами як «давні пісні» є: «Ой по горі, по горі, там летіли журавлі», «Ой журавко, журавко, чого кричиш щоранку», «Ненько моя рідна, яка я не вільна», «Ой полети галко, де мій рідний батько», «Ти думаєш моя ненько, що я тут паную», «Ой горе тій чайці, що нема кочарці», «Ой не шуми дуже осокою дуже», «Із-за гор-гори їдуть

мазури», «Бабусенько старесенька привидився сон» (варіант пісні «Вилетів сокіл з-під правої руки»). Крім того, серед старих фольклорних творів згадуються уривки історичних пісень з присілка Засінський міст Богодухівського району про Саву Чалого, Почаївську Божу матір. В примітках записувач В. М. Драник вказує, що таких пісень «...в сей мент ніхто не співає, але раніш співав дід Нечитайло, котрий п'ять років тому помер. Між іншим, знавець історичних пісень... Цих пісень ніхто не записав, а я користуюсь уривками з уст близьких його «собутильників» [4, с. 16].

Серед записаних текстів вирізняється балада «Як поїхав Кузьмочка солоду молоти» про двох сестер, які жорстоко вбили парубка Кузьмочку, через те, що він посватався до молодшої сестри. Ця пісня за свідченням інформантки була складена в 40-х рр. XIX ст. в селі Старо-Бугаївка Ізюмського району, ніби під впливом реальної події. Наведемо початок тексту:

«Як поїхав Кузьмочка солоду молоти,
Та й заїхав Кузьмочка до тєстика в гості.
А в тєстика у голубонька весь двір на помості.
— Ой запрягай та Кузьмочка коника в сани.
Та поїдем, Кузьмочка, куди знаєм сами.
Як повезли та й Кузьмочку ярами, буграми.
Як повезли та Кузьмочку у густі її лози,
Полелися у Кузьмочки дрібненькії сльози.
Як повезли та Кузьмочку іще у густіші,
Полелися у Кузьмочки та іще дрібніші...»

До більш часто вживаних пісень віднесемо: «Ой ти Грицю» / «Ой не ходи Грицю», «Закувала зозуленька в саду на помості», «Ой сяду я край віконця», «Ой високо сонце сходе, низенько заходе», «Ой у лузі та ще при березі», «Ой ковалю», «Шумлять верби», «Та нема гірш нікому», «Хто йде не минає, березу ламає», «Ой ти сосонка, ти кудрявая», «Циганка-ворожка махнула рукою», «Зелений дубочок», «Ой за гаєм, гаєм зелененьким» (жартівлива).

Пісенні матеріали **Ворошиловградської (нині Луганської) області**, що надсилалися протягом 1926–1931 рр. представлені записами, зробленими в Алчевському, Біловодському та Старобільському районах. Серед них частка українських традиційних пісень, порівняно з іншими регіонами, значно менша. Можливо, це зумовлено тим, що збирачі-учні більше записували казки, загадки та інші словесні жанри фольклору, ніж пісні. Проте, навіть при побіжному підрахунку, в записах пісень найбільше зустрічається русифікований фольклор, частівки, кіч.

Разом з тим, серед зафіксованих українських пісень зустрічаємо цікаві зразки соціально-побутового жанру: чумацькі — «Ой чумаче, чумаче», «Та ходив чумак сім год по Дону», «Нема гірш нікому, як бурлаці молодому»; наймитські — «Ой за

гаєм, та гаєм зелененьким, там стояли гуртоправці з своїми гуртами», «Ой колись була розкіш-воля»; козацькі та солдатські — «Ой не шуми луже, зелений байраче», «Уже років двісті як козак в неволі», «Ой там коло річки», «Забіліли сніжки». Остання пісня представлена у варіанті «Забіліли сніжки, та в Карпатській горі».

Пісня «Забіліли білі сніги» (або «Забелелі снежки») досить популярна на території Слобожанщини, де вона зафіксована у значній кількості варіантів. У записі з с. Литвинівка Біловодського р-ну, сюжет розгортається досить типово, але кінцівка, ймовірно представлена найбільш повно, у порівнянні з іншими варіантами цієї пісні. Солдат, що помирає, просить свого товариша зробити «з клин-дерева труну» та поховати його «в зеленім садочку під рокитою».

Окремий блок становлять балади: «Як піду я та й по Дунаю по воду» (про дівчину-покритку, що втопила сина в морі, а сама пішла гуляти з дівчатами), «Ой сяду я край віконця, виглядати Чорноморця», «Росте жито зелененьке» (варіант пісні «Ой високо сонце сходить»), про вбивство дружини за намовою коханки), «Оце тая криниченька, там холодная вода» (варіант пісні «Ой вермене, верменочку, сватай мене дівчиночку», про отруєння брата дівчиною за намовою її обранця, який боїться її брата і через те не може посвататись). До деяких названих балад збирачі вказують, що їх співають лише старі жінки. Натомість, молодь виконує більше жартівливих пісень та частівок.

Також на Луганщині записано і такі поширені пісні, як: «Закувала зозуленька в саду на помості», «Шумлять верби», «Пливе човен», «Зелений дубочок», «З-під каменю вода біжить, орел воду носить», «Ой вишенька-черешенька чом вишень не родиш». Більшість з них можна було фіксувати в 1980–1990-х в такому ж варіантному вигляді.

Обрядових пісень (календарних та родинних) в Луганській області не записано.

Донеччина представлена пісенними матеріалами таких місцевостей, як Овдіївка, села Мар'їнського району, Красноармійськ, Артемівськ, Донецьк.

Записи з цих районів виявилися найбільш цікавими. Тут є календарні, родинно-обрядові та багато необрядових пісень (балади, любовна лірика, соціально-побутові та жартівливі пісні тощо). Серед пісень календарно-обрядового циклу — колядки та щедрівки: «Ой сів Христос та вечеряти», «Да понад горою, да понад крутою святою да вечор», «Що святої та Марії Христос родився», «Чи вдома-вдома бідная вдова», «Ой дивное народження», «А дома-дома, пан господар», «А в полі, в полі, там плужок оре», «Меланка ходила Василька просила»; купальська «Ой Петре, Павле, Іване».

З весільного пісенного циклу було записано кілька «пісень-передирок» в с. Олександрівка Маріїнського району: «Дружко палахатий», «У старшого боярина синя поясина».

Окремий блок становлять соціально-побутові твори: «Ходив чумак та ходив бурлак», «Ой з-за гори, та й з-за кручі»; «Стоїть сумно поодаль наш гай зелененький» (рекрутська), «Ой у полі край дороги некошеної перелогі», «Забіліли сніги» (солдатська), «Ой вишенька-черешенька чом ти рано зацвіла», «Вчора була суботонька» (наймитська), «Ой поля, ви, поля» (козацька), «Вітер віє, вітер буйний, дуби нагинає», «Зелений дубочок», «Ой тихий Дунай», «Ішов козак дорогою», «Шумить, гуде сосоночка». Також зафіксовано дві історичні пісні: «Засвистали козаченьки» та «Ой Морозе, Морозеньку, ти славний козаچه».

Найбільшу кількість записів репрезентує побутова лірична пісенність: «За городом качки пливуть», «Як поїхав мій миленький в городочок», «Ой з-за гори вітер повіває», «Ой у полі нивка», «Ой у полі озеречко», «Лугом іду, коня веду», «Ой у полі криниченька на чотири зводи» (варіант пісні «Кувала зозуля в саду на помості»), «Ой туди гора й відтіть крута», «Скрилось сонце за віконце за сад-виноград», «За горою кременою орел воду носе», «Діточки мої, горе мені з вами» (вдовина), «Дзвенить дзвоник» (тюремна) та багато інших.

Балади: «Ой не ходи Грицю та й на вечорниці», «Ой високо сонце сходе, низенько заходе», «Ой сяду я край віконця». Цікавим зразком є пісня «Ой у кримині коло церкви вся порошина зійшла». Наведемо її текст:

«Ой у кримині коло церкви вся порошина зійшла,
Богачева дівчинонька чарувала козака.
Вона ж його чарувала, кликала до хати,
Не пішов же він до хати, а пішов до двору.
Вона ж йому стакан рому та іти до дому.
Як прийшов до дому, на стіл ісихлився,
Тяжко-важко зажурився, за серце вхвотився.
Прийшли його товариші кликати гуляти,
— Ой, повірте товариші не перейду хату.
Як почула його мати через три кімнати
— Ой де ж мій синочку ворожків шукати.
— Не допоможуть мені ворожки рукаті,
А допоможуть мені засипні лопати.
Парня везуть, коня ведуть, кінь головку ломи,
Богачева дівчинонька білі ручки ломи».

Серед жартівливих пісень — «Ой ти, дядьку Мусію», «Ой за гаєм-гаєм, гаєм зелененьким», «Задумала вража баба та й забагатіти», «Козаченько мій миленький, ой де ми будем ночувати», «Чи чуєте молодиці», «Продай милий бички, купи мені черевички».

Матеріали із Сумської області складають вагому частину архіву Етнографічної комісії. Однак, вони були зібрані переважно в Глухові та Ромнах,

що не входять в етногеографію досліджуваного регіону. Слобідська частина Сумщини представлена матеріалами таких районів: Лебединський, Сумський, Охтирський, Краснопільський (в минулому Жовтневий), Білопільський, Тростянецький.

Тут записано пісні зимового циклу — «Ой ходили та блудили три коляднички», «Василькова мати пішла щедрувати», «Ой рай розвився», «Ой дай, Боже, вечір добрий», «Ой на горі на підгір'ячку», «Як прилетів соловейко», дитячі колядки; купальські — «Пішли дівочки в ліс по ягодочки», «Со в'юном жожу» (гра); та багато любовної лірики, жартівливих пісень та балад.

Слід відзначити козацьку пісню «А в городі все случается біда» (запис в Лебедині 1930 р.) та її варіант «Що в городі случалася біда» (запис в с. Великий Бобрик Жовтневого (нині Краснопільського) р-ну, 1930 р.). Їх об'єднує загальний зміст про те, що убито молодого козака, якого ховають в чистім полі та сповіщають про це його дружину. Втім, при спільній сюжетній основі, тексти відрізняються побудовою строфи, описом деталей поховання (*схоронили при високій могилі / схоронили в чистім полі при лужку, викопали яму глибоку*), назвами дійових осіб (козак — драгун, вдова — офіцерова жена) та кінцівкою, де міститься звернення до дружини:

«...Вставай, вставай вдовушко молода,
Бо вже твого мужа давненько нема».

«Ой рости, рости, червона калина,
Ой умри, умри, офіцерова жена.
Ой, а я буду, а я буду
Офіцерша молода».

У варіанті з м. Лебедин вісниками лиха стають сизокрилі соколи, що *«сіли, впали, у вдовушки у дворі»*, а у варіанті із с. Великий Бобрик таким символом являється червона калина, яку посадили на могилі (що є досить типовим символом для багатьох пісень).

Цікавим зразком вважаємо баладу «Жила вдова на подолі», про її дев'ять синів і десятку дочку Машуточку. Пісня розповідає про те, як брати-розбійники майже не згубили свою сестру, яка шукаючи своїх волів, потрапила до темного лісу, де розбійники-брати вечеряли.

«Та здорові були добрі люде,
Та вкажіть мені доріженьку.
Та й один каже — заріжемо,
Другий каже — повісимо,
Третій каже — зарубаєм,
Четвертий каже — розпитаєм».

Далі, з розповіді Машуточки брати впізнають в ній свою сестру та запрошують її до вечері.

Також тут зібрано і досить поширені пісні: «Ой високо сонце сходить» (та варіант «Затоплю я нову хату сирими дровами»), «Спородила мене мати, як билиночку в полі», «Посадила огірочки», «Ой, Семене, Семеночку» (варіант пісні про «Верменика»), «Запив чумак, запив бурлак» тощо.

Відзначимо найбільш часто записані пісні з усіх районів Слобожанщини, представлених у матеріалах Етнографічної комісії та проаналізуємо їх варіанти.

«Закувала зозуленька в саду на помості». Другий варіант початку — «Ой у полі криниченька на чотири зводи». Пісня записана у багатьох місцевостях Слобожанщини та має багато варіантів, подекуди діаметрально протилежних за сюжетом у фіналі. Так, в одному варіанті пісня закінчується на тому, що мати пускає козака до хати, подивитись на дочку і вона йому подобається — *«Вода в тебе холодная, я й не напився, дочка твоя хорошая, я й не надивився»*. В іншому варіанті козак не сподобав дівчини: *«Не звичайна дочка твоя, піду до вдовиці»*. А в третьому випадку (м. Овдіївка Донецької обл.), пісня закінчується сваркою дівчини та козака, побажаннями щоб ніхто не одружився: *«Ой як би ж ти дівчинонько хоч трохи багата, сватав би хоч за себе, хоч за свого брата»*. Остання варіація сюжету зустрічається й в інших піснях, наприклад, в пісні «Лугом іду, коня веду», для якої така кінцівка є сталою.

«Ой ти Грицю, Грицю, та славний козаче» / «Ой не ходи Грицю та й на черниці». Зараз цю пісню рідко зустрічаємо у збірках досліджуваного регіону. В матеріалах комісії вона присутня майже в кожному селі. Обидва варіанти пісень про Гриця, представлені стало.

«Ой сяду я край віконця, виглядати чорноморця». Пісня дуже поширена в усіх областях Слобожанщини. Текст повторюється досить однаково: чорноморець повертається із сімома конями та їде їх напувати. Раптом стався повінь, чорноморець потопає та просить кохану врятувати його. В деяких записках пісня закінчується відповіддю дружини, що вона не вмє плавати. В деяких міститься ширша версія *«Пливи, пливи річечками, остаюся з діточками. Пливи, пливи за водою, остаюся я вдовою»*. Спорідненої пісні про Чорноморця, який виводить дівчину на морозець в записках Етнографічної комісії не згадується жодного разу.

«Ой високо сонце сходить» — балада про жорстоке вбивство дружини досить широко представлена в архівних записках. В ній розповідається, що одружений козак має коханку, яка підмовляє його на вбивство: *«Коли ходиш, вірно любиш — заріж свою жонку»*. Початок пісні частіше варіюється. Так, в записках із с. Ворожба Білопільського р-ну Сумської області початок пісні не нагадує цю баладу, і характерна частина з'являється набагато пізніше:

«Затоплю я нову хату сирими дровами,
Горіть, горіть сири дрова, бо заллю водою,
Тяжко, важко жить на світі з лихою нуждою.
А я тую лиху нужду да перенуждою,
Як пойду я до дівчини ніч переночую.
Як прийшов я до дівчини, став я на порозі,
А дівчина одвічає: «Заріж свою жонку».

Далі — той самий варіант, що зустрічається в записях з інших місцевостей. В с. Байдівка Старобільського р-ну Луганської обл., зафіксовано цю пісню з таким початком: *«Росте жито зелененьке, та й поміж лободою. Ходє козак до дівчинки та й поза слободою»*. Сталою частиною сюжету для всіх варіантів є прохання жінки почекати, поки вона погодує малих дітей.

Оглянувши матеріали Етнографічної комісії ВУАН, зібрані кореспондентською мережею, відзначимо наступне.

По-перше, щодо жанрової панорами представлених записів. Спираючись на ці матеріали, ми маємо лише приблизне уявлення про побутування фольклору на початку ХХ ст., через певні суб'єктивні моменти запису (записувалося не все, або акцентувалася увага на іншому, тощо).

Порівняльний аналіз матеріалів з різних областей, дозволяє стверджувати, що пісні календарно-обрядового циклу вже на початку ХХ ст. зустрічаються вкрай рідко. Колядки, здебільшого речитативного типу, як наприклад «Коляд, колядин» («дитячі»), весняно-літній цикл представлено дуже обмежено (4 веснянки та 4 купальські). Натомість, ліричні пісні займають чільне місце в репертуарі співаків.

Про стан пісенної традиції пише збирач з Харківської області в одній із приміток: «В сей мент поширюються комсомольські пісні серед молоді, а також і різні романси, як то: «кірпічікі», «шахта № 5» і таке інше». [4, с. 17] Сам записувач неодноразово з жalem вказує на забування старих пісенних зразків та їх рідке виконання. Особливо це стосується баладних пісень та деяких соціально-побутових (чумацьких, бурлацьких, козацьких). Подібні вказівки зустрічаємо і в матеріалах з Луганської та Донецької областей.

Історичні пісні, окрім уривків з Харківської області (не від носіїв фольклору цього жанру) та двох зразків з Донецької області більше ніде не представлені. Натомість, козацькі, рекрутські, солдатські пісні представлені на Слобожанщині досить широко, особливо в записях Донеччини (південної Слобожанщини).

В репертуарі пісень тогочасних записів можна виділити такі категорії у їх часо-просторових змінах за ознакою поширеності виконання.

– Популярні пісні початку ХХ ст. серед молоді та старих людей. (Спільні пісні для областей Слобожанського регіону).

– «Давні» за визначенням інформантів або коментаторів. Ті пісні, які зрідка співалися на момент запису.

– Поодинокі зразки.

Безумовно, такі пісні, як «Забілили сніги», «Зелений дубочок», «Ой за гаєм-гаєм», «Пливе човен», «Шумлять верби», «Циганка-ворожка, махнула рукою», «Ой сяду я край віконця», «Стоїть явір», «Ой ти коваль» та ін. можна було фіксувати і в 1970–1990-х, адже вони були досить поширеними ще й на початку ХХ ст. Різниця тільки в тому, що сьогодні — це вже давні пісні, які знають лише старі люди. Цілий шар старовинних пісень (тих, які рідко співали на селі, за примітками записувачів) не дійшов в активній формі до кінця ХХ — поч. ХХІ ст. До них ми віднесемо більшість балад, що представлені в матеріалах Етнографічної комісії, соціально-побутові та деякі пісні про кохання.

Також слід звернути увагу на явище контамінації. В розглянутих матеріалах тексти одних пісень часто мігрують в інші та існують в певних варіантах. Це розчиняє основний змістовий сюжет, і вказує на забування пісні.

Отже, підсумовуючи викладене, зазначимо, що фольклорна традиція на Слобожанщині початку ХХ ст., ще побутує в активній формі навіть серед молоді та представляє репертуар старовинних пісень. Однак в записах Етнографічної комісії вже відчутний той нищівний процес, через зміни в політичному та соціальному житті, який відчують записувачі фольклору наприкінці ХХ ст. Молодь все рідше й рідше співає балади, козацькі та інші старовинні пісні, підхоплюючи «нове», або надаючи перевагу жартівливим пісням та частівкам. Особливо це стосується обрядової архаїки, що існує лише в пам'яті найстаріших виконавців. Святочні та весільні пісні пам'ятають майже в кожному селі, а весняно-літні зафіксовано лише як поодинокі зразки.

ДОДАТОК

Календарно-обрядові пісні зимового циклу

«А в нашого хазяїна муровані доми. Рай розвився» (прис. Засінський міст Богодухівського р-ну Харківської обл.; м. Суми — «Ой рай розвився Христос народився»)

«А в полі, в полі там плужок оре» (м. Артємівськ Донецької обл.; с. Олександрівка Мар'їнського р-ну Донецької обл. — «А в поле, в поле, сам Господь ходе»)

«Василькова мати пішла щедрувати» (м. Суми)

«Да понад горою, да понад крутою святою да вечор» (м. Обдвіївка Донецької обл.)

«Ідьот звіздар» (прис. Засінський міст Богодухівського р-ну Харківської обл.)

«Ішла діва Марія лужком, беріжком» (с. Гребенівка Тростянецького р-ну Сумської обл. — «Лужком бережком йшла Маринка»)

«Меланка ходила, Василька просила» (м. *Артемівськ Донецької обл.*; прис. *Засінський міст Богодухівського р-ну Харківської обл.*)

«Ой дай Боже вечір добрий» (м. *Суми*)

«Ой дивноє народження» (м. *Артемівськ Донецької обл.*)

«Ой на горі, на підгір'ячку, щедрий вечір» (с. *Гребенівка Торстянецького р-ну Сумської обл.*)

«Ой на річці на Ордані» (*Харківська обл.*: с. *Велика Комшиєваха Ізюмського р-ну, х. Довгенький Двурічанської сілради, с. Дворічна Куп'янського р-ну*)

«Ой сів Христос та вечеряти» (м. *Обдіївка та м. Артемівськ Донецької обл.*)

«Ой у неділеньку, рано пораненьку, зібралоя жидовоє» (с. *Чернече Лебединського р-ну Сумської обл.*)

«Ой ходили та блудили три коляднички», (м. *Суми*)

«Прежде век» (прис. *Засінський міст Богодухівського р-ну Харківської обл.*)

«Рождество твоє Христе Боже наш» (прис. *Засінський міст Богодухівського р-ну Харківської обл.*)

«Чи вдома-вдома бідная вдова» (м. *Артемівськ Донецької обл.*)

«Чи дома, дома, пан господар» (прис. *Засінський міст Богодухівського р-ну Харківської обл.*; м. *Артемівськ Донецької обл.* — «*А дома-дома, пан господар*»)

«Що святої та Марії Христос родився» (с. *Олександрівка Мар'їнського р-ну Донецької обл.*; м. *Донецьк*)

«Як прилетів соловейко» (м. *Суми*)

Веснянки

«Вийдем безштаньки, заспіваєм веснянки», (с. *Гольшанівка Решетилівського р-ну Харківської обл.*)

«Волошечка та небожечка, (с. *Гольшанівка Решетилівського р-ну Харківської обл.*)

«Орел поле ізоров та посіяв ячменю» (с. *Гольшанівка Решетилівського р-ну Харківської обл.*)

«Ой вербо, вербице» (м. *Артемівськ Донецької обл.*)

Купальські пісні

«Ой Петре, Павле, Іване» (м. *Артемівськ Донецької обл.*)

«Пішли дівочки в ліс по ягодочки» (с. *Чернече Лебединського р-ну Сумської обл.*)

«Со в'юном хожу», *фра* (м. *Суми*)

«Сьогодні купала, а завтра Івана» (с. *Рокитне Мерезянського р-ну Харківської обл.*)

Весільні журні

«Що по морю та рибонька грає» (с. *Шелудьків Коломацького р-ну Харківської обл.*)

«Ой ходила та Настуся по крутой горі», *сирітська* (м. *Донецьк*)

«Ой ненько моя, вже я не твоя» (с. Парасковії Червоноградського р-ну Харківської обл.)
«Думай, думай, Настечко та гадай» (с. Парасковії Червоноградського р-ну Харківської обл.)

«Жалуй мене ненько моя, поки я в тебе» (с. Парасковії Червоноградського р-ну Харківської обл.)

Весільні приспівки

«Бігла сучка яром» (м. Червоноград Харківської обл.)
«Брязнули ложки й тарілки» (м. Червоноград Харківської обл.)
«Де ви свати, бували» (м. Червоноград Харківської обл.)
«Здвинули лави, як сіли бояре» (м. Червоноград Харківської обл.)
«Свашка-неліпашка» (м. Червоноград Харківської обл.)
«Світилка як шпилька при стіні» (с. Сінне Богодухівського р-ну Харківської обл.)
«Старший боярин найкращий на юм» (м. Червоноград Харківської обл.)
«Дружко палахатий» (с. Олександрівка Мар'їнського р-ну Донецької обл. м. Донецьк)
«У старшого боярина синя поясина» (с. Олександрівка Мар'їнського р-ну Донецької обл.)
«Приїхали бояри до хати» (с. Олександрівка Мар'їнського р-ну Донецької обл.)
«Од столу до столу втоптана дорога» (с. Парасковії Червоноградського р-ну Харківської обл.)
«Дружечко коровай крає» (м. Донецьк; м. Червоноград Харківської обл.)
«Хвалився жених, що гарні бояри будуть» (с. Сінне Богодухівського р-ну Харківської обл.)
«Через село гуска летіла» (с. Сінне Богодухівського р-ну Харківської обл.)
«Чи ти, старша дружко, не бачиш» (м. Червоноград Харківської обл.)

Позабрядові пісні

Чумацькі, бурлацькі, наймитські пісні

«Вчора була суботонька» (м. Красноармійськ Донецької обл.)
«Закричав пугач трічі в лузі» (с. Совинці Ізюмського р-ну Харківської обл.)
«Запив чумак, запив бурлак» (с. Великий Бобрик Краснопілляського р-ну Сумської обл.)
«Ой горе тій чайці, що нема кочарці» (с. Великий Бобрик Краснопілляського р-ну Сумської обл.; х. Рідкодуб Коломацького р-ну Харківської обл.)
«Ой з-за гори, та й з-за кручі» (м. Артемівськ Донецької обл.; х. Скрипалівка Гарашиківської сільради Печеніжського р-ну Харківської обл.)
«Ой колись була розкіш воля» (с. Андріянопілляськ Алчевського р-ну, с. Голодаївка Старабільського р-ну Луганської обл.)
«Ой на горі вівчар вівці ганяє» (с. Литвинівка Біловодського р-ну Луганської обл.)

«Ой не цвіти жовтим цвітом Зелений Каправе» (с. Старо-Бугаївка Ізюмського р-ну Харківської обл.)

«Ой похід гаєм, там стояли гуртоправці» (с. Андріянопільськ Алчевського р-ну, с. Голодаївка Старобільського р-ну; с. Литвинівка Біловодського р-ну Луганської обл. — «По за гаєм зелененьким»)

«Ой чумаче, чумаче» (с. Голодаївка Старобільського р-ну Луганської обл.)

«Та нема гірш нікому» (с. Зелеківка Біловодського району Луганської обл.)

«Та нема гірш нікому як бурлаці молодому» (с. Голодаївка Старобільського р-ну Луганської обл.)

«Ходив чумак та ходив бурлак сім год по Криму» (м. Обдіївка Донецької обл.; Харківська обл.: х. Скрипалівка Гарашківської сільради Печеніжського р-ну, с. Совинці Ізюмського р-ну, с. Комаївка Ізюмського р-ну — «Ой ходив чумак, ой ходив юнак сім год по Дону»; с. Голодаївка Старобільського р-ну Луганської обл.- «Та ходив чумак сім год по Дону»)

Козацькі, рекрутські, солдатські пісні

«А в городі все случаеться біда, там убито молодого козака» (м. Лебедин Сумської обл.; с. Великий Бобрик Краснопільського р-ну Сумської обл. — «Що в городі случалася біда, ой там убито молодого драгуна»)

«Бабусенько старесенька привидився сон», вар. «Вилетів сокіл з-під правої руки» (х. Садчий Яр Богодухівського р-ну Харківської обл.)

«Вітер віє, вітер буйний, дуби нагинає» (м. Артємівськ Донецької обл.)

«Забілили сніги» (с. Комаївка Ізюмського р-ну Харківської обл.; м. Красноармійськ Донецької обл.; м. Артємівськ Донецької обл. — «Ой та забілили сніжки»; с. Литвинівка Біловодського району Луганської обл. — «Забілили сніжки та в карпатській горі»)

«За болоти вітер віє, куницю заносє» (нрис. Засінський міст Богодухівського р-ну Харківської обл.)

«Засвистали козаченьки» (с. Попівка Лиманського р-ну Донецької обл.)

«Зелений дубочок» (Луганська обл.: с. Андріянопільськ Алчевського р-ну, с. Зелеківка Біловодського р-ну, с. Климівка Кременського р-ну; Донецька обл.: с. Олександрівка Мар'їнського р-ну, м. Красноармійськ, м. Артємівськ; Харківська обл.: с. Шелудьків Коломакського р-ну)

«Ішов козак дорогою» (м. Красноармійськ Донецької обл.)

«Ішов козак з Дону із Дону до дому» (с. Старо-Бугаївка Ізюмського р-ну Харківської обл.)

«Іхав солдат з Дону та додому» (с. Рокитне Мерєфянського р-ну Харківської обл.)

«Ой вишенька-черешенька чом ти рано зацвіла» (м. Обдіївка Донецької обл.)

«Ой Морозє, Морозеньку, ти славний козачє» (с. Попівка Лиманського р-ну Донецької обл.)

«Ой на горі та жінці жнуть» (м. Мар'їнка Донецької обл.; с. Совиці Ізюмського р-ну Харківської обл.)

«Ой поля, ви поля» (м. Красноармійськ Донецької обл.)

«Ой стоїть явір над водою» (м. Мар'їнка Донецької обл.)

«Ой тихий Дунай» (м. Красноармійськ Донецької обл.)

«Ой у лузі та ще при березі» (с. Голодаївка Старобільського р-ну Луганської обл.; м. Красноармійськ Донецької обл.; с. Мар'єнське Краснокутського р-ну Харківської обл.)

«Ой у полі край дороги некошеної перелогі» (м. Артемівськ Донецької обл.)

«Синє море замерза льодком тонесеньким» (с. Комарівка Ізюмського р-ну Харківської обл.)

«Стоїть сумно поодаль наш гай зелененький» (м. Овдіївка Донецької обл.)

«Туман ярм, мороз долиною» (м. Красноармійськ Донецької обл.; х. Довгенький Двурічанської сільради Куп'янського р-ну Харківської обл.)

«Уже років двісті козак у неволі» (с. Шульгинка Старобільського р-ну Луганської обл.; с. Мар'єнське Краснокутського р-ну Харківської обл.)

«Шумить, гуде соночка» (м. Артемівськ Донецької обл.)

Побутові пісні

«А учора у вечері случилася біда, молодая дівчинонька зчарувала козака» (с. Байдівка Старобільського р-ну Луганської обл.)

«Була у дівчинки нерідная ненька» (с. Старо-Бугаївка Ізюмського р-ну Харківської обл.)

«Відкіль вітер віє, туди я й хилюсь» (м. Червоноград Харківської обл.)

«Дзвенить дзвоник» *тюремна* (м. Артемівськ Донецької обл.)

«Діточки мої, горе мені з вами» *вдовина* (м. Овдіївка Донецької обл.)

«Жила вдова на подолі та не мала щастя, долі» (с. Бобрик Жовтневого р-ну, Сумської обл.)

«За городом качки пливуть» (м. Красноармійськ Донецької обл.)

«Закувала зозуленька в саду на помості» (с. Зелеківка Біловодського р-ну Луганської обл.; с. Шелудьків Коломакського р-ну Харківської обл.; с. Великий Бобрик Краснопілляського р-ну Сумської обл.; м. Овдіївка, м. Артемівськ Донецької обл. — «Ой у полі криниченька на чотири зводи»)

«За тучками за хмарками» (с. Біловодськ Старобільського р-ну Луганської обл.)

«З-під каменю вода біжить, орел воду носить» (с. Литвинівка Біловодського р-ну Луганської обл., с. Великий Бобрик Краснопілляського р-ну Сумської обл. — «Через гору та через крутую, орел воду носе»; с. Олександрівка Мар'їнського р-ну Донецької обл. — «За горою криминою орел воду носи»; м. Артемівськ Донецької обл. — «Із-за гори кам'яної орел воду носе»; х. Довгенький Двурічанської сільради Куп'янського р-ну Харківської обл. — «Ой з-за гори, старий воду носе»; с. Чернещина Харківської обл. — «Із-за гори, з-за крутої орел воду носи»)

«І відтіль гора, і відтіль крута» (с. Великий Бобрик Краснопільського р-ну Сумської обл.)

«Із-за гор-гори їдуть мазури» (прис. Засінський міст Богодучівського р-ну Харківської обл.)

«Із-за гори, гори та буйний вітер віє» (с. Шульгинка Старобільського р-ну Луганської обл.)

«Їхав козак за Дунай» (м. Мар'їнка Донецької обл.)

«Калина, малина на лужку стояла» (м. Артемівськ Донецької обл.)

«Летить галка через балку» (с. Шульгинка Старобільського р-ну Луганської обл.)

«Лугом іду, коня веду» (с. Чернече Лебединського р-ну Сумської обл.; м. Мар'їнка Донецької обл.; м. Артемівськ Донецької обл.)

«Марусина по бережку ходила» (х. Довгенький Двурічанської сільради Куп'янського р-ну Харківської обл.)

«Над річкою, над Дінцем, стоїть дівка з молодцем» (с. Олександрівка Мар'їнського р-ну Донецької обл.)

«Ненько моя рідна, яка я невільна» (м. Червоноград Харківської обл.)

«Ой вербо, вербо, де ти зросла» (с. Шульгинка Старобільського р-ну Луганської обл.)

«Ой високо сонце сходе, низенько заходе» (м. Артемівськ Донецької обл.; с. Велика Писарівка Харківської обл.; Білопільський р-н Сумської обл.; с. Ворожба Білопільського р-ну Сумської обл. — «Затоплю я нову хату сирими дровами»; с. Байдівка Старобільського р-ну Луганської обл. — «Росте жито зелененьке»)

«Ой вишенька-черешенька чом вишен не родиш» (с. Андріянопільськ Алчевського р-ну Ворошиловградської обл.)

«Ой да знов дощик на мой садичок» (с. Литвинівка Біловодського р-ну Луганської обл.)

«Ой доле моя доля, та яка ж ти нещасна» (с. Байдівка Старобільського р-ну Луганської обл.)

«Ой з-за гори вітер повіває» (м. Артемівськ Донецької обл.)

«Ой журавко, журавко, чого кричиш щоранку» (м. Червоноград Харківської обл.)

«Ой ковалю, коваль, коваленку» (с. Великий Бобрик Краснопільського р-ну Сумської обл.; х. Довгенький Двурічанської сільради, с. Дворічна Куп'янського р-ну Харківської обл.)

«Ой коло млина стоїть калина» (с. Гребенівка, с. Великий Бобрик Краснопільського р-ну Сумської обл.)

«Ой мамо, мамо, що ти гадала не по любові світ зав'язала» (с. Зелеківка Біловодського р-ну Луганської обл.)

«Ой на горі криниченька там холодна водиченька» (м. Артемівськ Донецької обл.)

«Ой не ходи Грицю та й на вечорниці» (м. Овдіївка Донецької обл.; с. Рокитне Мефянского р-ну Харківської обл.)

«Ой не ходи розкудрявчик коло мого саду» (х. Рідкодуб Коломакського р-ну Харківської обл.)

«Ой не шуми луже, зелений байраче» (с. Литвинівка Біловодського р-ну Луганської обл.)

«Ой не шуми луже осокою дуже» (х. Рідкодуб Коломакського р-ну Харківської обл.)

«Ой по горі, по горі, там летіли журавлі» вдовицька (м. Червоноград, с. Рокитне Мереф'янського р-ну Харківської обл.)

«Ой полети галко, де мій рідний батько» (с. Гольшанівка Решетилівського р-ну Харківської обл.)

«Ой сяду я край віконця» (Луганська обл.: с. Біловодськ, сл. Шульгинка Старобільського р-ну; Сумська обл.: с. Ворожба Білопільського р-ну, с. Бобрик Жовтневого р-ну; с. Дергачі Харківської обл.; «Ой устану я раненько та й умиюся біленько» — Донецька обл.: с. Олександрівка Мар'їнського р-ну, м. Красноармійськ, м. Артемівськ.)

«Ой там за Дунаєм, тихим Дунаєм» (м. Мар'їнка Донецької обл.)

«Ой там коло млину, ой там коло броду» (прис. Засінський міст Богодухівського р-ну Харківської обл.)

«Ой там удівонька пшениченьку сіяла» (с. Ворожба Білопільського р-ну Сумської обл.)

«Ой ти верба, ти верба, ти без кореня зросла» вдовицька (м. Лебедин Сумської обл.)

«Ой ти Грицю, Грицю. Ти славний козаче». (Донецька обл.: м. Артемівськ, м. Донецьк; Харківська обл.: с. Шелудьків Коломакського р-ну, м. Куп'янськ; х. Довгенківський Двурічанської сільради Куп'янського р-ну)

«Ой ти грушиця, ти кучерява» (м. Артемівськ Донецької обл.)

«Ой ти мати моя, не жаліслива» (м. Лебедин Сумської обл.)

«Ой ти сосонка, ти кудрявая» (с. Ворожба Білопільського р-ну Сумської обл.; с. Рокитне Мереф'янського р-ну Харківської обл.)

«Ой туди гора й відтіля крута» (м. Артемівськ Донецької обл.)

«Ой у броду дівка брала воду, подобала собі козака на вроду» (с. Рокитне Мереф'янського р-ну Харківської обл.)

«Ой у криміні коло церкви вся порошина зійшла» (с. Олександрівка Мар'їнського р-ну Донецької обл.)

«Ой у полі нивка» (м. Артемівськ Донецької обл.)

«Ой у полі озеречко» (Луганська обл.: с. Біловодськ, с. Байдівка Старобільського р-ну; Донецька обл.: м. Мар'їнка, м. Артемівськ)

«Ой устану я в понеділок» (сл. Шульгинка Старобільського району Луганської обл.)

«Ой чи чула, ненько моя, як я в тебе була» (м. Червоноград Харківської обл.)

«Під дубом, дубом, під дубиною» (с. Великий Бобрик Краснопільського р-ну Сумської обл.)

«Пішла дівка воду брати на верменика гукати» (м. Артемівськ Донецької обл., Луганська обл., с. Біловодськ Старобільського р-ну — «Ой, Семене, Семеночку, сватай мене

дівчиночку»; с. Шульгинка Старобільського р-ну — «*Оце тая кривиченька, там холодна вода*»)

«*Пливе човен, води повен*» (с. Зелеківка Біловодського р-ну Луганської обл.; м. Мар'їнка Донецької обл.)

«*Посадила огірочки*» (с. Великий Бобрик Краснопільського р-ну Сумської обл.)

«*Сидів голуб на дубочку, голубка на вишні*» (прис. Засінський міст Богодухівського р-ну Харківської обл.)

«*Скрилось сонце за віконце за сад-виноград*» (с. Олександрівка Мар'їнського р-ну Донецької обл.)

«*Стоїть Роман на порозі*» (с. Ворожба Білопільського р-ну Сумської обл.)

«*Та не дав мині бог ні щастя ні долі*» (с. Климівка Кремінського р-ну Луганської обл.; с. Ворожба Білопільського р-ну Сумської обл. — «*Спородила мене мати як билиночку в полі*»)

«*Терен порубаю, листя прогорну*» (с. Зелеківка Біловодського району Луганської обл.)

«*Тече ріка — невеличка*» (м. Артемівськ Донецької обл.)

«*Ти думаєш моя ненько, що я тут паную*» (с. Рокитне Мереханського р-ну Харківської обл.)

«*Через гору та через крутую три козаченьки ішло*» (с. Великий Бобрик Краснопільського р-ну Сумської обл.)

«*Чи я в полі не жито було*» (с. Шелудьків Коломакського р-ну Харківської обл.)

«*Шумлять верби*» (с. Зелеківка Біловодського р-ну, с. Біловодськ, с. Шульгинка Старобільського р-ну Луганської обл.; с. Рокитне Мереханського р-ну Харківської обл.)

«*Циганка-ворожка махнула рукою*» (х. Рідкодуб Коломакський р-н Харківської обл.; с. Ворожба Білопільського р-ну Сумської обл. — «*Циганка гадала за ручку брала*»)

«*Як задумав козаченько в чужий край жити*» (м. Червоноград Харківської обл.)

«*Як піду я понад лугом*» (с. Біловодськ Старобільського р-ну, с. Литвинівка Біловодського р-ну Луганської обл.)

«*Як піду я та й по Дунаю по воду*» (с. Зелеківка Біловодського р-ну Луганської обл.)

«*Як поїхав Кузьмочка солоду молоти*» (с. Старо-Бугайівка Ізюмського р-ну Харківської обл.)

«*Як поїхав мій миленький в городочок*» (м. Артемівськ Донецької обл.)

Жартівливі

«*Їхав козак за грибами*» (с. Ворожба Білопільського р-ну Сумської обл.)

«*Ой хлопці, гроші будуть, як заробим тоді будуть*» (м. Куп'янськ Харківської обл.)

«*Ой за гаєм-гаєм, гаєм зелененьким*» (с. Голодаївка Старобільського р-ну Луганської обл.; м. Овдіївка, с. Олександрівка Мар'їнського р-ну Донецької обл.; х. Довгенький Двурічанської сільради, с. Дворічна Куп'янського р-ну Харківської обл.)

«*Задумала вража баба*» (с. Андріянопільськ Алчевського р-ну Луганської обл.; м. Овдіївка Донецької обл.)

«Козаченко мій миленький, ой де ми будем ночувати» (с. Олександрівка Мар'їнського р-ну Донецької обл.)

«Ой що ж то за шум учинився» (с. Олександрівка Мар'їнського р-ну Донецької обл.)

«Продай милий бички, купи мені черевички» (м. Артємівськ Донецької обл.)

«Ой ти, дядьку Мусію» (м. Обдіївка Донецької обл.; с. Голодаївка Старобільського р-ну Луганської обл. — «Ой чи чув ти Федосію»)

1. Попов П. М. Вивчення фольклору в Академії наук УРСР за 25 років її існування (1919–1944) // Мистецтво. Фольклор. Етнографія. — К., 1947. — С. 61–80

2. Наукові архівні фонди рукописів і фонозаписів Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнографії ім. М. Т. Рильського НАН України (далі — НАФРФ ІМФЕ НАНУ). Ф. 1, од. зб. 198. Білецька В. З студій над сучасними піснями. До історії походження й розвитку однієї пісні, 1923р. Рукопис — 11 арк.

3. НАФРФ ІМФЕ НАНУ. Ф. 1., од. зб. 112. Дложєвський С. Рецензія на щомісячний журнал «Краєзнавство», орган Українського комітету Краєзнавства, Харків, № 1, 2, 3, 1927, 1928 р. Машинопис — 4 арк.

4. НАФРФ ІМФЕ НАНУ. Ф. 1., од. зб. 827. Народний календар, пісні, частушки, весілля, казки, анекдоти, загадки, нісенітниця, прикмети, вірування, звичаї, вечорниці, лікування, замовляння, забобони, тощо. Записали т. т. Довгополий, Зубенко та ін. в Харківській обл., 1926–1930 рр. Рук. — 154 арк.

Анотація. У статті розглянуто архівні матеріали Етнографічної комісії ВУАН (1920–1931рр.), що містять дослідницькі праці та записи народнопісенного фольклору зі Слобожанщини. Зібрані матеріали демонструють стан побутування народнопісенної традиції на початку ХХ ст. в жанровому та репертуарному аспектах.

Ключові слова: українська народна пісня, традиція, Слобожанщина, науковий архів ІМФЕ НАНУ.

Аннотация. В статье рассматриваются архивные материалы Этнографической комиссии ВУАН (1920–1931рр.), в которых содержатся научные работы и записи народнопесенного фольклора из Слобожанского региона. Собранные материалы демонстрируют состояние народнопесенной традиции в начале ХХ в. в жанровом и репертуарном аспектах.

Ключевые слова: украинская народная песня, традиция, Слобожанщина, научный архив ИИФЭ НАНУ.

Summary. The archive records of ethnographic commission of NASU (1920–1931), which contain scientific works and records of song folklore of Slobozhanshyna are considered

in this article. Gathered information demonstrates the state of song folklore tradition in genre and repertory aspects at the beginning of XX century.

Keywords: *Ukrainian folk song, tradition, Slobozhanshyna, scientific archive of Rylsky IAFE of NASU.*